

Asia: VN/15936/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain ja valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esityksestä

Ulkoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua valmistellusiat säädösmuutoksista ja pitää niitä pääosin kannatettavina kuitenkin seuraavissa osioissa olevin huomioin.

2. Yhteiset palvelut

- **Kommentit 2 §:n muuttamisesta**

Yhteisten palvelujen osalta niihin tulee luonnollisena osana kuulua lokitus- ja tietoturvapalvelut sekä palvelujen toimivuuden takaamiseen liittyvät hallinta- ja valvontapalvelut. Niiden toteuttamisen kustannukset tulee myös sisältyä kyseisiin palveluihin osana kokonaisuutta, joten niitä ei tule laskuttaa asiakkailta erikseen. Laskutuskäytäntöihin tulee luonnollisesti sisältyä riittävälle tasolle toteutetut erittelyt, jotta asiaks kykenee hahmottamaan kuinka kulurakenne muodostuu. Asiaan liittyvän tietojen keruun osalta asiakkaalla tulee olla näkymä siihen, mitä tietoja palvelukeskus kerää, miten se niitä käyttää ja kuinka tietoja säilytetään niiden elinkaaren aikana.

3. Yhteisten palvelujen rekisterinpitäjät

- **Kommentit uuden 2 a §:n lisäämisestä**

Rekisterinpitäjyyden problematiikassa kuvastuu haaste palvelukeskusmallin sekä asiakaskunnan välisestä hallintamahdollisuuksien ja toisaalta vastuukysymysten epätasapainosta. Pahimmilalan asiakas on vastuussa omistamienensa tietojen hallinnointiin liittyvistä asioista, joihin asiakastaholla ei ole näkymää eikä riittäviä vaikutusmahdollisuuksia. Esitetty muutos osaltaan parantaa tilannetta, vaikkakin sen täysimääräinen selkeyttäminen ei vaikuta olevan erilaiset muuttuvat tilanteet tiedon hallinnassa huomioiden täysin mahdollista.

4. Yhteisten palvelujen käyttöönoton ja liittämisen hyväksyminen

- **Kommentit uuden 7 §:n lisäämisestä**

Palvelujen liittämiseen sekä siihen liittyvien jäännösriksien hallintaan on luotava mekanismi ja prosessi, jossa palvelukeskus ei yksipuolisesti ja omasta tuottavuusnäkökulmastaan konsolidoi palveluja siten, että ne heikentäisivät asiakkaan toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta liittämisen seurauksena. Tältä voitaneen välttyä muodostamalla vaikutuksen kohteena olevien tahojen ja palvelukeskuksen kesken hankemalli, jonka puitteissa kukin tapaus käydään lävitse, laaditaan riskiarvio sekä luodaan jatkumo jolla jäännösriksit hallitaan tai poistetaan sovittavaan aikatauluun sitoen.

5. Valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen toimitusjohtaja

- **Kommentit uuden 8 §:n 2 momentin lisäämisestä**

Toimitusjohtajan ohella organisaatiossa tulee olla mahdollisuus olla muitakin virkasuhteisia henkilöitä, jotta tehtävä- ja vastuujakoon on luotavissa joustavuutta.

6. Valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen henkilöstö

- **Kommentit 9 §:n muuttamisesta**

Ks. kohta viisi.

7. Valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen asiakkaat

- **Kommentit uuden 10 §:n 2 momentin lisäämisestä**

Asetettaessa esitetyllä tavalla asiakaskunnalle lisävastuita erityisesti turvallisuuden toteutumisen suhteen on huomioitava, että palvelukeskusta aikanaan muodostettaessa suurimmalle osalle asiakkaita jäi hyvin vähäinen määrä asiantuntemusta ja resursseja nyt tarkastelussa olevan tehtäväkentän hoitamiseen. Velvoitettaessa asiakaskuntaan sinänsä kannatettavaan toimintaan vaikkapa turvallisuuden varmistamisessa on huomioitava, että tähän tehtävään täytyy löytyä myös osaamista ja henkilötyövuosia. Huomioitava toki myös, että huolellisuusvelvoite viranomaistehtävien suorittamisessa on jo geneerisesti olemassa olevana vaateena, joten sen korostaminen erikseen esitetyllä tavalla on syytä arvioida uudelleen.

8. Integraatiopalvelujen tuottaja ja sen tehtävät

- **Kommentit uusien 13 § ja 14 §:n lisäämisestä**

Esitetty toimintamalli on sinänsä kannatettava, mutta tuo osaltaan esille nykyisen säädöspohjan (Tori- ja Tuve-lait) uudistamisen tarpeet. Kuvatun mallin perusteella olisi tarkoituksenmukaista luoda uusi yhtenäisempi lainsäädäntökehys nykyisen turhan tiukan kahtiajaon sijaan joka heijastuu useissa tapauksissa myös palvelukeskuksen toimintamahdollisuuksiin ja -kykyyn negatiivisella tavalla.

9. Varautuminen ja palvelutuotannon häiriötilanteet

- **Kommentit uusien 15 §:n 3 ja 4 momentin lisäämisestä**

Perustelumuistiossa olisi selkeämmin määriteltävä, mitä tarkoitetaan toisaalta häiriö- ja toisaalta poikkeustilanteilla digitaalisten palvelujen tuotannon hallinnassa ja mahdollisista rajoituksista päätettäessä. Palvelukeskuksen asiakkaat ovat täysin riippuvaisia sähköisten peruspalvelujen toimivuudesta. Mikäli palvelujen käytön rajoittaminen tai pahimmassa tapauksessa niiden katkaiseminen estäisi eri viranomaistahojen virkavastuulla hoidettavien tehtävien suorittamisen on päätöksenteon metodiikka oltava näissä tilanteissa tarkkaan harkittu seurannaisvaikutuksineen eikä päätöksiä voida tehdä yksinomaan teknisin perustein. Palvelutuotannossa on myös oltava käytössä riittävän tason tietoarkkitehtuurimalliin pohjaava segmentointi siten, että koko digitaalinen ympäristö ei vaarannu yksittäisten komponenttien tai järjestelmien ollessa syystä tai toisesta ongelmissa.

10. Esityksen vaikutukset organisaatiosi toimintaan

Edellä olevat vastaukset on annettu ulkoasiainhallinnon näkökulmaan peilaten ja huomioiden hallinnalan tietoteknisten tarpeiden poikkeavuus suhteessa muuhun valtionhallintoon. Mainittakoon vielä, että ulkoasiainhallinnon osalta on syytä korostaa, että tematiikassa on huomioitava NIS2- ja CER-direktiivien vaikutukset kansalliseen säädöspohjaan sekä kansainvälisen Suomelle luovutetun - erityisesti turvaluokitellun - tiedon käsittelyvaateet.

11. Muut kommentit

Ulkoministeriö näkee edellä kuvatulla tavalla tarpeen laajempaan säädöspohjan uudistamiseen Tori- ja Tuve-lakien osalta.

Uusikartano Ari
Ulkoministeriö